

"Her fâni şeyde, bâkiye îsal eden iki yol bulabilirsin ve can ve canan olan Mahbub-u Lâyezal'in tecelli-i Cemâlinden iki lem'ayı, iki sırrı görebilirsin..." Her fani şeyde bakiye isal eden iki yol nedir? Can ve canan olan mahbub-u lâyezal ne demektir?

"**Bâkiye îsal eden iki yol**" denilince, bir önceki sorunun cevabında geçtiği gibi, vicdanın insana "**acz ve fakrını**" bildirmesi anlaşılır. Bununla birlikte, bir sonraki cümlelerin "**Evet,..**" diye başlamasından hareketle, devamında verilen iki misâlin bu hususu izah ettiği de düşünülebilir.

Birinci misâl; "Nimet içinde in'am görünür; Rahman'ın iltifatı hissedilir. Nimetten in'ama geçsen, Mün'im'i bulursun."

İkinci misâl ise, "**Hem her eser-i Samedânî, bir mektub gibi, bir Sâni'-i Zülcelâl'in esmâsını bildirir. Nakıştan mânâya geçsen, Esmâ yoluyla Müsemmayı bulursun.**"

"**Can ve canan olan mahbub-u layezal**" ifadesi ilâhî aşk için kullanılmıştır. Canımızı veren o olduğu gibi, canımıza can katan da ona olan imanımızdır. **İmansız bir canda manevî hayat yok demektir.** Kalbimizin ve ruhumuzun hakiki cananı, ancak "**zevalden, batmaktan, kaybolmaktan münezzeh**" olan "**mahbub-u lâyezal**"dir.

Evet, mevcudat fanidir ve fenaya gider. Allah yarattığı hiçbir varlığı bu dünya cihetiyle ebedî kılmamıştır. Her varlığın üzerinde fanilik mührü vardır. Şâyet varlıklarda ebedilik olsaydı, insan kalbinin Allah'a müteveccih olması ve ona bağlanması zorlaşacaktı. Ama Allah varlıklara fânilik damgasını vurmakla, kalbin onlardan alakasını keser. Bütün varlıkların fenaya gitmesinden sonra elbette insan, bütün bu fanilere vücut veren ve sonra fenaya gönderen yerlerine başka varlıkları yine yaratan bir **Halık**'ın var olduğunu anlar.

Mahbub-u Lâyezal, ebedî olduğundan, kesintisiz muhabbete layık olan demektir. Buradan da anlıyoruz ki, fâni olmaya mahkûm olan eşya, elbette hakikî ve daimî muhabbete layık değildir. Çünkü insan kalbi fâni olanı istemez, zevale gidenleri hakikî sevemez. Kalb bütün kâinatı ihata edecek bir istidatta yaratılmıştır.

Bundan dolayı insan kalbi muhabbet itibariyle tüm varlıklardan yüzünü çevirir. Baki bir zatı aramaya başlar.

Madem insan kalbi sonsuz bir muhabbet istidadını taşıyor. Ve madem varlıkların

---

hiçbirisinde beka ve sonsuzluk olmadığı için hakiki muhabbete layık değildir. Elbette tüm bu varlıkları yaratan ve kalplere sonsuz muhabbet kabiliyeti veren birisi var. Hiç şüphe yok ki tüm muhabbetlerin hakiki sahibi de odur.

"Güzel değil batmakla gaib olan bir mahbub. Çünkü zevâle mahkûm, hakikî güzel olamaz. Aşk-ı ebedî için yaratılan ve âyine-i Samed olan kalb ile sevilmez ve sevilmemeli."(1)

1) bk. [Sözler, On Yedinci Söz, İkinci Makam.](#)